

'GECHOQUEERD. DAT BEN JE NA LEZING VAN *FIFA MAFFIA*'

– *NRC Handelsblad*

FIFA

GEHEEL
HERZIENE
WK-EDITIE

MAFFIA

SPORT & MISDAAD

Thomas Kistner

Thomas Kistner

FIFA MAFFIA

De smerige praktijk van de voetbalwereld

Geactualiseerde WK-editie

Uitgegeven door Xander Uitgevers bv
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel *Fifa-Mafia*

Oorspronkelijke uitgever: Droemer Verlag

Geactualiseerde en aangevulde pocketuitgave maart 2014 Knauer Taschenbuch

Vertaling: Marten de Vries en Pieter Streutker

Omslagontwerp: © MECOB

Omslagbeeld: © Shutterstock.com

Foto auteur: © Droemer Knauer / Markus Röleke

Zetwerk: Michiel Niesen/ZetProducties

Copyright © 2012 Droemer Verlag

Copyright © 2012/2014 voor de Nederlandse taal: Xander Uitgevers bv, Amsterdam

Eerste druk juni 2014

ISBN 978 94 0160 204 4 / NUR 480

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt
door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

INLEIDING – ‘BEN IK DAN EEN SLECHT MENS?’ 9

EEN GENTLEMEN’S CLUB 25

EEN MAN WIL OMHOOG 31

De peetvader 33

Ruzie in de familie 37

Een man moet weg 51

De grote klapper 56

Heel de wereld buigt voor U 62

Duistere kanalen 76

Zonder geld geen president 90

PRIMUS INTER PARES 99

Verdwenen dossiers en schaduwkabinet 101

De ondergang van een geldpomp 107

Geflatteerde balans 115

Het keurige Zwitserland en de corruptie 125
De president dirigeert het koor 145
De wraak van Blatter 151
Een beschikking die alles verraad 164
Een logo en 100 miljoen verdwijnen 172
Ethiek op eigen wijze 186
Op het hoogtepunt van de macht 191
Familiebanden 196
Wie biedt meer? 206
De FIFA roteert 216

BLATTERS TWEEDE HELFT 223

wk-toernooien naar Rusland en Qatar 225
De breuk met 'broer' 231
Kijk en luister 235
De commanditaire vennootschap Interpol & Co 245
De taal van het geld 251
Een voorbeeldige leerling 265
Een getuige die niemand wil 271
Een vreselijk aardige familie 281
Een Amerikaanse droom 289
Game over 298
Werk voor de FBI 303

BLESSURETIJD 307

Een hinderlijke antiwitwaswet 309
De broedertwist 315

Vrienden en helpers	333
'Een soort inlichtingendienst van de FIFA'	346
Maak het niet kapot	354
'Zuurstof'	368
Hervorming op eigen wijze	372
Opstand in Brazilië: de cup van het volk	406

SLOTWOORD 428

BELANGRIJKE PERSONEN	430
AFKORTINGEN	439
NOTEN	442
LITERATUUR	456
OVER DE AUTEUR	458

INLEIDING

‘BEN IK DAN EEN SLECHT MENS?’

Het leven is mooi wanneer er stormachtig applaus door het stadion klinkt. 11 juli 2010 is zo'n dag dat alles klopt, op de eretribune is Joseph S. Blatter helemaal in zijn element. Handen schudden, omhelzingen, de gouden medailles schitteren in het licht van schijnwerpers en camera's. Omringd door zijn bestuursleden neemt de FIFA-president het defilé af van het Spaanse nationale elftal, dat zojuist wereldkampioen is geworden. 'En dan nu,' roept de stadionspeaker, 'de uitreiking van de wereldbeker!' Lichtflitsen schieten door de arena van Johannesburg, de monotone blaasinstrumenten, de vuvuzela's klinken harder dan ooit. En Joseph S. Blatter schrijdt de stadiontrap af. Een tot op de grond reikende zijden sjaal tooit zijn donkerblauwe kostuum met priesterlijk wit, in zijn linkerhand heeft hij de gouden bokaal. Kan dit niet eeuwig duren, het ene na het andere rondje door het stadion? Maar dan stuit hij op Iker Casillas, de aanvoerder van het Spaanse elftal. Plechtig reikt Joseph S. Blatter de beker uit aan de nieuwe wereldkampioen.

Dit is het toppunt van geluk. En niet alleen voor een profvoetballer. Ook voor een official in de tak van sport die als enige wereldwijd de routine van alledag van alledag kan doorbreken. Dan zijn de ogen van miljarden op hem gericht, de hele wereld ziet toe, alles bruist, iedereen is euforisch. Geen staatshoofd weet zo de aandacht naar zich toe te trekken, geen filmheld of popster valt zoiets ten deel. Kon dit maar eeuwig duren.

Maar er is ook de rol van booswicht. Deze rol kent Sepp Blatter ook.

Van het WK 2002 in Azië en het WK 2006 in Duitsland. Een uiterst kwetsende ervaring die bij een man als hij ook nog eens het alleron-aangenaamste gevoel oproept dat hij kent: onmacht. Wanneer de fans hem uitjoelen en uitfluiten, en spandoeken met kwetsende teksten uitrollen, wanneer golven van protest door het stadion gaan zodra Blatters gezicht op het scherm verschijnt of hij iets wil gaan zeggen – dat zijn momenten die niemand wil meemaken. Voor Blatter is dat het moment van de waarheid.

Bij het WK 2006 floot het publiek hem met elke wedstrijd harder uit, zodat hij zich na de finale in Berlijn helemaal niet meer op de grasmat waagde om de kampioen te huldigen. Het was een groteske aanblik zoals ze daar beneden bij de wereldbeker stonden en niet wisten wat ze moesten doen. De Duitse bondspresident Horst Köhler, de FIFA-bestuurders, de voorzitter van het organisatiecomité Franz Beckenbauer en alle belangrijke vertegenwoordigers van de internationale voetbalfamilie stonden te wachten op het opperhoofd. Maar Blatter kwam niet. Hij hield zich schuil. Uit angst voor de mensen op de tribunes? Voor de fans, de mensen die geen materieel gewin uit het spel halen en daar zo gek op zijn dat ze er de grootste happening ter wereld van hebben gemaakt?

Zij bezorgen Blatter een vernedering. Zij zijn degenen die het zich nog kunnen permitteren om hem en zijn kabinet uit te fluiten: het publiek. Mensen die bij voetbal niet in de eerste plaats denken aan geld, macht of zelfverheffing, maar aan plezier, lol, genoeg. Daar betalen ze voor. En steeds meer ook.

De rest speelt tot aan zelfverloochening toe mee wanneer Blatter de wereld rondreist en zich laat omringen met heloten en beveiligers, spionnen en secretarissen. Businessclass, vijf sterren. Zwaailichten en auto-escortes zijn een onmisbaar decor voor de onvermoeibare bejaarde man uit het Zwitserse Alpenstadje Visp en zijn gevolg. Blatter bezit eredoctoraten en het Duitse kruis van Verdienste, hij heeft de Olympische Orde en zelfs een Bambi.¹ En nog een heleboel meer in zijn kast. Hem voorzitter van een sportbond noemen is bijna blasfemie. Is hij

niet veel, veel meer – de patroon van een wereldwijde geloofsgemeenschap die in omvang de katholieke kerk ver achter zich heeft gelaten? De voetbalofficials geloven er heilig in. En in zekere zin is het ook zo.

Eén vingerknip en deuren zwaaien open van koninklijke en presidentiële paleizen, van het Witte Huis, het Kremlin en het Vaticaan, van premiers en van ministers. Geen enkele ambitieuze politicus kan zich een neutrale houding tegenover het voetbal permitteren. Deze sport is allang geen neutraal terrein meer. Wie populair wil zijn, moet het voetbal eer bewijzen. Ooit, bij de WK-finale 1986, had bondskanselier Helmut Kohl nog in heel Duitsland voor gegniffel gezorgd, toen hij bij de hulding de spelers aan zijn brede borst drukte. Tegenwoordig maakt de Brandenburgse domineesdochter Angela Merkel zelfs bij een kwalificatieduel haar opwachting in de doucheruimte van het Duitse nationale elftal, waar ze voor een select groepje fotografen poseert met de bezwete, slechts in handdoeken gehulde helden. En daarna ruziën de bondskanselarij en de top van de Duitse voetbalbond dagenlang over de vraag of dit uitstapje naar het nationale gevoelsleven nu wel of niet was voorgekookt – een circusnummer voor het voetbalvolk. Maar onder alle voetbalroes geeft de politiek zo langzaam niet alleen haar waardigheid prijs, maar ook iets wat vele malen belangrijker is: haar aanspraak om kritiek en controle uit te oefenen.

Mogen we het Sepp Blatter en de zijnen dan kwalijk nemen wanneer ze zichzelf als een hoger wezen zien? In de stadions komen we tegenwoordig vormen van verering tegen die tot niet zo heel lang geleden alleen in de Sint-Pieter voorkwamen. De wedstrijden worden bijgewoond door koren en dirigenten, enthousiaste mensenmenigten met een lichtje in de hand – een aansteker in plaats van een kaars –, die uitstralen dat ze hier en nu het hoogtepunt in hun leven meemaken. Gaandeweg komt er een gevoel van onsterfelijkheid over de massa's, weg uit deze wereld naar een spirituele wereld van heldendom en emotie – dat is een combinatie van sport en religie die toekomst heeft.

Maar er zijn ook profane redenen om met Blatter & Co goede vrienden te worden. Ieder land wil ooit wel eens een WK organiseren, ook al

is het viermaal kleiner dan Nederland. Qatar bijvoorbeeld. Dus vereist ook het staatsbelang een zorgvuldige omgang met Blatter, de voetbalpotentiaat die al tientallen jaren aan de macht is. Glimlachen, knikken, toegeven. En ten slotte het gelag betalen, met geld van de belastingbetaler.

Van de sponsors hebben de voetbalgoden nog minder te vrezen dan van de politiek. De gesloten slagorde van wereldconcerns, waarvan in tijden van crisis – en daarvan is voortdurend sprake bij de door corruptie verziekte FIFA – wordt gezegd: let wel, als de sponsors echt boos worden, krijgt de FIFA de grootste moeilijkheden. Het is een raadsel hoe dit sprookje in de wereld is gekomen. In werkelijkheid knielen bedrijven en sponsors juist in devote eerbied neer voor het product WK-voetbal en daarmee voor de eigenaars, Blatter en zijn kameraden. Want hun product is in het hele melkwegstelsel het reclamemedium bij uitstek. Wie zich niet schikt kan elk moment worden vervangen. En wel door de directe concurrent, de rivalen staan in de rij.

Maar wacht even. We hebben toch ook nog de media? Klopt. Alleen zijn sportjournalisten helaas maar al te vaak fans die over het hek hebben weten te klimmen. Maar zelden zijn ze als serieuze journalisten met het thema bezig. Enthousiast en met grote persoonlijke inzet vervullen ze trouw hun dienst voor Blatters passiespelen en zorgen daarbij voor hogere sferen. Wat de FIFA al eens waardeerde met een royale gift van 50.000 Zwitserse frank aan de AIPS, de internationale sportpersassociatie.² Vrucht van deze journalistieke verheerlijking is het misschien wel merkwaardigste verlies aan waarnemingsvermogen in onze moderne maatschappij: een door groeiende agressie en nationalisme gekenmerkt, door gangsters en georganiseerde misdaad gepenetreerd miljardenbedrijf krijgt waarden en idealen toegedicht waar zelfs de groeiende scharen fans uit intelligentsia en wetenschap heilig in geloven.

Sportjournalistieke vakkennis komt op de tweede plaats. Het accent wordt langzamerhand verschoven van het tweespitsensysteem, de ruit op het middenveld en opkomende backs naar wie er al dan niet

met elkaar samen kunnen spelen, de keuzes van de trainer, vlaggetjes en nationale kleuren. Het gaat om het grote gevoel. En voetbal is nu eenmaal de grootste generator van emoties. De media persen er nog een laatste traantje uit en soms is dat nog echt ook. Het bewerken van de consument gaat alsmaar verder. Maatschappelijke problemen van alzheimer tot burn-out worden pas echt commercieel interessant als ze gerelateerd kunnen worden aan voetbalhelden. Public relations en journalistiek werken samen onder het mom dat er toch ontzettend belangrijke taboes te doorbreken zijn. Er valt zo veel tot stand te brengen onder de zonnekoepel van de voetbalsport. De verering is enorm.

Wereldwijd leidsman te kunnen zijn van deze alsmaar voortdurende illusies is bepaald niet gek voor een fiscaal begunstigde vereniging die eigenlijk enkel maar tot doel heeft om 'het voetbal continu te verbeteren'. Bij Blatter hoeft je met zo'n banaliteit niet aan te komen. Alleen maar het balspelletje beter maken? Voor minder dan een quasi-religieuze heilsboodschap doet hij het niet. Als hij spreekt, en dat is bijna iedere dag, stort hij over zijn gehoor een woordenbrij uit van respect, vrede, een betere wereld, vorming, integratie, transparantie, hoop, een nog betere wereld, solidariteit, karaktervorming, levensschool, school voor het leven, respect en nog eens respect. Hij doet dat al ruim vijftien jaar zo, als een Duracell-konijntje dat op ecstasy loopt. Hij kan niet anders, alles moet eruit. Of het chronisch is? Blatters voetbal verlost de wereld.

Er moeten mensen zijn die dat ook werkelijk beginnen te geloven.

Niet de mensen met gezond verstand, die doen daar niet aan mee. Al jaren merken ze dat er iets mis is met hun sport. Dat het voetbal schade oploopt als het te lang in handen blijft van de verkeerde mensen. Die zijn al tientallen jaren aan de macht. En schade is er volop. De wereldvoetbalbond is zijn symbool kwijt, het logo met de beide halfronden; en niemand heeft er iets van gemerkt. De bond is in een strafrechtelijk onderzoek zelfs beschuldigd van corruptie. Let wel, de FIFA zelf moest voor de rechter verschijnen, er waren onderzoeksresultaten die tot een aanklacht zouden kunnen leiden. De FIFA heeft

die erkend en miljoenen aan schadevergoeding betaald. Alleen op die manier kon de bond een strafproces voor de ogen van de hele wereld voorkomen. Maar waarom hing de FIFA zo'n proces boven het hoofd, kan een organisatie eigenlijk wel worden aangeklaagd? Jazeker, als de officier van justitie onvoldoende bewijs heeft tegen een of meer hoge ambtsdragers die in staat van beschuldiging zijn gesteld. In dat geval belandt de FIFA zelf op het strafbankje – in plaats van de mensen die erachter schuilgaan. Mensen als Sepp Blatter.

Deze en andere dingen konden lang geheim worden gehouden. Hoe zoiets mogelijk is? Dat is geen enkel probleem in een clientèlemilieu dat aan weinig wetten onderworpen is, een vestigingsvoordeel waarmee een zakenland als Zwitserland al jaren sportbonden lokt. Voor de sportwereld zijn dat aantrekkelijke condities. Niet voor niets hebben de FIFA en zo'n 60 andere bonden zich in het Alpenland gevestigd. Het is mogelijk dankzij een enorm apparaat dat vele duistere zaakjes aan het daglicht onttrekt, maar vooral dankzij het geld dat zo'n gigantisch veiligheidsapparaat opslokt. En voor de FIFA speelt geld geen rol. Aan de huidige WK-cyclus verdient de organisatie circa 4 miljard euro, 1 miljard per jaar dus.

Met geld kan een steeds steviger bolwerk worden opgetrokken. De dikke muren rond de eigen topmensen en hun zakenmoraal zijn nodig, want onder Blatter is de term FIFA synoniem geworden aan corruptie. De inwoners van Zwitserland kozen het begrip 'FIFA-ethische commissie' zelfs tot het meest misplaatste woord van 2010. Ook zij konden het onzinnige gepraat over de wonderbaarlijke zelfzuivering eenvoudigweg niet meer aanhoren. Het begrip FIFA-familie staat al sinds lange tijd voor de Siciliaanse variant: afvalmaffia, bouwmaffia, FIFA-maffia. Het is inmiddels common sense dat de voetbalbond onder Sepp Blatter tot een maffioos geheel is vervallen, tot een netwerk van wederzijdse afhankelijkheden waarbij het mondiale voetbal geregeerd wordt door een combinatie van loyaliteit, corruptie en *omertà*. Over de hele wereld werken opsporingsambtenaren aan een zorgvuldige juridische onderbouwing. De FBI voorop.

In een aantal gevallen heeft de FIFA zelfs maatregelen moeten nemen. Sinds eind 2010 werden 8 van haar 24 bestuursleden, die samen met de president het uitvoerend comité vormen, wegens corruptie ontslagen of er concreet uit gewerkt. Naar anderen doet het Openbaar Ministerie momenteel onderzoek. Maar onderzoek van de FBI en van nationale politieapparaten in Europa voedt de verdenking dat het slechts om het topje van de ijsberg gaat. De betreffende activiteiten van de Amerikaanse federale politie zijn ondergebracht bij de afdeling georganiseerde criminaliteit in Eurazië. Dat is opmerkelijk. Het zijn immers officials uit Oost-Europa die in de internationale voetbalwereld steeds vaker aan de weg timmeren, hoewel het voetbal juist in deze landen enorme problemen met corruptie, financieringsconstructies en zelfs met mensenrechten heeft. Tegelijkertijd hebben die officials met Michel Platini een man aan het hoofd van de Europese voetbalbond UEFA die niet alleen hún hoop voor de toekomst is, maar ook die van heel wat andere voetbalbonden. Daarbij zou deze Platini lange tijd het laatste grote succes van Blatter moeten worden: zijn opvolger. De Fransman heeft van meet af aan voor Blatter gewerkt. Platini was zijn helper bij de presidentsverkiezingen, zijn assistent en zijn leerling als het om sportbeleid gaat. Nu is hij Blatters belangrijkste rivaal.

De flanken van de FIFA liggen open: hoe kon het WK 2022 terechtkomen in de bakoven van het woestijnstaatje Qatar? Hoe hebben Poetins Russen de FIFA-bestuursleden ervan overtuigd dat zij het WK 2018 moesten krijgen? Dat zijn de meest gestelde vragen. De gang van zaken bij de toekenning van zowel het WK 2018 als 2022, op 2 december 2010, is achter de schermen een studiethema voor veel belanghebbende partijen. Ook de FBI doet mee, op twee continenten wordt onderzoek gedaan. Tal van onderzoeksbureaus en private veiligheidsbedrijven zijn ingeschakeld. De een speurt in opdracht van gedupeerde WK-kandidaten die de laatste toewijzingen ongedaan willen maken wanneer bewezen kan worden dat er sprake was van omkoperij. De ander werkt voor klanten die juist alle sporen willen uitwissen. En ook de FIFA zelf zet voortdurend eigen troepen in.

Hier wordt een nieuw gevaar zichtbaar. De sport die zich grotendeels ophoudt in een alleen aan haar voorbehouden, niet aan staatsrecht onderhevige ruimte, bouwt eigen inlichtingen- en veiligheidsdiensten op die nauwe banden onderhouden met de bovenwereld van opsporingsambtenaren en geheim agenten. Daardoor vervagen de grenzen tussen het apparaat van een bond met hoogst obscure leiders en de overheid die deze leiders soms zelfs op de hielen zit. De FIFA heeft twee jaar lang in de persoon van Chris Eaton een veiligheidschef gehad die als voormalige Interpol-directeur over een goede ingang beschikt bij overheidsinstellingen die deze vroegere *supercop* ook na zijn overstap blijkbaar nog altijd collegiaal gezind zijn. Dat is niet goed, het kan zelfs gevaarlijk worden – ontstaat dan niet onvermijdelijk een informele schemerzone?

De voormalige Interpol-man Eaton werkte al sinds maart 2010 niet meer voor de overheid, maar voor een voetbalbond die chronisch door corruptie wordt geplaagd. Daar moest hij topmensen afschermen die vaak zelf in het vizier van diezelfde overheid kwamen. Opmerkelijk genoeg tekenden zich na een tijdje zelfs de eerste vormen van symbiose af. Dit culmineerde in een gedenkwaardige, pijlsnel tot stand gebrachte tienjaarsovereenkomst tussen de FIFA en Interpol waarvoor deze de grootste gift uit de geschiedenis van de voetbalbond mocht incasseren: 20 miljoen euro. Dit leidde en leidt nog altijd tot veel kritiek uit de politiebranche, temeer daar vooral persoonlijke netwerken uitgebreid werden: in het voorjaar van 2012 werd ex-Interpol-directeur Eaton als FIFA-veiligheidschef opgevolgd door de Duitser Ralf Mutschke. Ook Mutschke is een voormalig Interpol-directeur die vanuit de Duitse federale recherche naar de FIFA overstapte. En vervolgens bemoeide Interpol zich intensief met de FIFA-hervormingen die een farce bleken te zijn.

Moet een democratische maatschappij zich niet de vraag stellen of dit soort connecties een veiligheidsrisico vormen – vooral omdat ze op persoonlijke netwerken berusten? In elk geval zorgt het thema tot nog toe voor voldoende gespreksstof binnen Europese justitie- en veilig-

heidskringen. En ook al is de oudgediende Interpol-man Eaton weer bij de FIFA vertrokken, dat betekent allerm minst dat hij niet langer deel uitmaakt van de nieuwe geheime sportveiligheidskringloop. Integendeel, hij is overgestapt naar het International Centre for Sport Security (ICSS), een zogenaamd private organisatie met haar hoofdkantoor in Qatar die zich sinds kort aandoenlijk inzet voor sportveiligheidsvraagstukken en dat onder leiding van mensen die eerder werkten voor de inlichtingendienst, het leger en het ministerie van Binnenlandse Zaken van Qatar.

Zulke banden met hoge politiefunctionarissen die over een uitgebreid netwerk beschikken en uitstekend worden betaald, zijn verontrustend en zelfs absurd in het licht van het integriteitsdrama rond veel topverteenwoordigers van de wereldvoetbalbond.

Hoe komt een onbezoldigde voetbalofficial aan een vermogen dat in de honderden miljoenen loopt? Heeft de FIFA evenals godfather Don Corleone in de film haar zakenactiviteiten onder de familieleden verdeeld in plaats van ze op de vrije markt te verhandelen en daar zo veel mogelijk geld voor het voetbal mee te verdienen? Het antwoord ligt voor de hand: ja, de FIFA gedraagt zich als zo'n soort familie. Bijvoorbeeld door een eigen bestuurslid tientallen jaren lang tegen een vriendenprijsje televisierechten toe te spelen.

Corruptie heeft een lange geschiedenis bij de FIFA: hoe corrupt is een organisatie met een erevoorzitter als João Havelange, die er 24 jaar de baas was – en in 2013 zelf zijn erevoorzitterschap neerlegde om te voorkomen dat hem de deur werd gewezen?

Wat wist en dreef zijn leerling en opvolger Sepp Blatter, die er telkens listig voor zorgde dat de FIFA met steeds weer hetzelfde marketingbureau in zee ging? Dat ISL ging in 2001 op de fles, een van de grootste faillissementen uit de economische geschiedenis van Zwitserland. Daarbij kwam naar buiten dat ISL hoge functionarissen in de voetbalwereld en in andere sporten het onvoorstelbare bedrag van minimaal 142 miljoen Zwitserse frank aan smeergeld had betaald.

Er bestaat een vracht aan juridisch materiaal met betrekking tot deze omkoperij vanuit het gezichtspunt van het marketingbureau. Er is ook een strafrechtelijk document van het Openbaar Ministerie dat de systematiek achter het smeergeldsysteem vanuit het gezichtspunt van de ontvangers blootlegt – en uiteenzet hoe de top van de FIFA met ISL onder één hoedje speelde. Deze seponeringsbeschikking ten aanzien van de kwestie FIFA tegen ISL vormt het morele bankroet van de wereldvoetbalbond en haar kopstukken van de afgelopen 30 jaar. Het document bestond al in de vroege zomer van 2010. Maar openbaarmaking ervan wisten de FIFA en de betrokken functionarissen ruim twee jaar met hulp van dure Zwitserse advocaten tegen te houden. Die worden betaald met geld van een wereldvoetbalbond die als gevolg van het wanbestuur van de eigen officials zelf als organisatie in het beklaagdenbankje zit.

En de neteligste vraag van allemaal? Ook die draait om de baas van deze familie. Merkwaardig genoeg schernt de president zijn eigen kantoor en de bedragen die daar omgaan zelfs af voor zijn eigen uitvoerend comité. Wat weinig goeds voorspelt, daar Sepp Blatter tot de zomer van 2013 over zelfstandige tekenbevoegdheid voor de FIFA beschikte. Deze man had geen instemming van anderen nodig om de financiële transacties van dit miljardenbedrijf af te wikkelen, en dat gedurende een periode van 15 jaar. In 1998 kwam hij op de troon na een verkiezingsstrijd die tegenwoordig door zijn toenmalige medestanders als uiterst corrupt wordt gekwalificeerd.

Dit alles heeft de FIFA zo in de problemen gebracht dat ze in de zomer van 2011 beterschap moest beloven. Zoals zo vaak. Eerst dacht Blatter nog dat hij het tij zou kunnen keren met sympathieke prominenten en wilde hij mensen zoals operazanger Placido Domingo voor zijn karretje spannen. Toen dat niet in goede aarde viel, vertelde hij zijn gehoor dat hij in de bedrijfsvoering de principes van *good governance* zou introduceren. Zijn FIFA investeerde enorme bedragen, geld speelt toch geen rol, en trok snel geschikt personeel aan. Geen al te kritische pottenkijkers zoals die van Transparency International. Deze anticorruptie-experts waren aanvankelijk wel bij de zaak betrokken, maar wilden niet alleen

compliance-regels ontwikkelen, ze wilden vooral in het verleden van de bond wroeten. Onverbiddelijk. Viel niet over te praten. Onophoudelijk benadrukten ze in het openbaar dat er niets goeds tot stand kon worden gebracht binnen een foute omgeving en dat er dus geen sprake kon zijn van good governance onder toezicht van mensen die zelf al jarenlang hun zakken vullen. Maar het verleden met zijn sporen van smeergeld tot in het heden – alsjeblieft niet! Nee, dat laten Blatter en zijn vrienden liever maar waar het ligt: veilig weggeborgen.

Dus moesten ze voor de compliance ambachtslieden in dienst nemen, installateurs van een goed zakelijk geweten. Pragmatici die het niet kan schelen waar hun vakwerk uiteindelijk terechtkomt. Blatter benoemde Mark Pieth tot chef-hervormer. Een Zwitserse hoogleraar criminologie met een uitstekende naam. Pieths team zette zich aan een onmogelijke taak: ethische vernieuwing bij de FIFA – onder leiding van mensen die zelf het Openbaar Ministerie graag een hak zetten. En zo kwam de man die zich ooit zeer verdienstelijk maakte bij het onderzoek naar corruptie bij het olie-voor-voedselprogramma zelf stevig aan kritiek bloot te staan. En wanneer je beter kijkt, wordt duidelijk dat compliance en good governance zelf eveneens een bloeiende bedrijfstak vormen – en dat in deze bedrijfstak vaak dezelfde figuren rondlopen die bij het nieuwe wereldvoetbalveiligheidssysteem zijn betrokken.

Een bizarre situatie. Blatters chef-hervormer Pieth probeerde in elk geval met woorden de indruk van een al te naïeve inkapseling weg te nemen. Daarom beschikken we over een hele reeks verheugend heldere uitspraken die vanuit vakkundig oog licht werpen op de maffiose praktijken rond de FIFA-baas.

Het publiek is heel terecht verontwaardigd, vond corruptie-expert Pieth aanvankelijk. ‘Als strafrechter begrijp ik dat heel goed. Er is sprake van stevige verwijten die nooit zijn opgehelderd. Dat is frustrerend en onverdraaglijk.’ Hij heeft gehoord ‘dat functionarissen de toewijzing van een wk of marketingbeslissingen verkopen en dat ontwikkelingsgeld verdwenen is. We hebben voor onszelf al een lijst met misstappen opgesteld en die lijst zal nog veel langer worden.’ Hij zou er ‘niet voor

terugdeinzen om ook Openbare Ministeries te informeren als er strafrechtelijk relevante zaken tevoorschijn komen die opgehelderd moeten worden.' Twee jaar later heeft hij vrijwel niets voor elkaar gekregen. Dat er bij de FIFA niets zou gaan veranderen, kon Pieth op zijn vingers natellen. Hij zag ook wel dat met Michel Platini, Blatters leerling, een nieuwe vertegenwoordiger van het ancien régime klaarstaat. Platini aan de ene kant en de Franse connectie achter Blatter, aangevoerd door secretaris-generaal Jérôme Valcke, aan de andere kant bereiden de FIFA al voor op het tijdperk na de kleine dictator – en met diens hulp. Maar eerst wil Blatter zelf in 2015 nog een keer voorzitter worden. Genoeg is nooit genoeg en Pieths hervormingsfarce die op niets uitliep, gaf hem naar binnen de mogelijkheid om net te doen alsof hij de Heiland was voor een FIFA die hij zelf naar de rand van de afgrond had gebracht. Terwijl de compliance-experts aan strenge regels werkten, baande het oude systeem zich een weg naar de toekomst. Blatter gaat door of hij hijst de obscure Valcke in het zadel, een figuur die weinig met voetbal heeft maar er wel een grote carrière had. Ook zijn nieuwe rivaal Platini is een man van het verleden. Ooit heeft hij meegeholpen om Blatter in het zadel te krijgen. De twee weten veel van elkaar, misschien wel te veel. Daarom loopt Blatter het risico dat de kluisdeuren van het kantoor van de president na diens vertrek niet langer op slot blijven. Zoals Blatter er vanaf 1998 garant voor stond dat het dossier-Havelange gesloten bleef.

Het is en blijft een meedogenloze strijd die daar achter de schermen wordt gevoerd. Wie opgeeft is nog lang niet uitgeschakeld. Het gaat om miljarden en het gaat om reputaties. Het gaat om wk's en om speculatie op de toekomst. Het gaat om geld en om bestaan.

In 2010, in Zuid-Afrika, was Blatters wereld voor het laatst in orde. De mensen aan de Kaap kenden zijn FIFA niet zo goed. Wie was er daar nu geïnteresseerd in rechterlijke uitspraken en dossiers waarin de FIFA als frauduleuze organisatie wordt gebrandmerkt? Nee, oom Sepp en zijn grijze voetbalkopstukken waren gewoon de suikerooms die met vrijkaartjes voor scholieren en stadionmedewerkers strooiden en deden

alsof het enkel en alleen aan hen te danken was dat er ergens ter wereld een WK kon worden gehouden.

‘Niets is meer over van de schoonheid van het voetbal sinds het speelveld in een oorlogstoneel is veranderd,’ schreef Tyrone August, hoofdredacteur van de *Cape Times* nadat bij de voorrondes van het WK de ene na de andere staatsrel uitbrak. En dat niet alleen in een land als Nigeria, waar president Goodluck Jonathan uit woede over het optreden van de Super Eagles het team ontbond en uit alle kwalificatiewedstrijden terugtrok. Of in Noord-Korea, waar menige speler en official na een al te vroegtijdige uitschakeling in een arbeidskamp terecht kwam – en sommigen naar verluidt zelfs helemaal van de aardbodem verdwenen. Nee, ook in Frankrijk, Italië en Engeland brak een enorm patriottisme los, politici gedroegen zich als pubers wanneer de voetbalhelden niet volgens de vaderlandse verwachtingen hadden gepresteerd. Berouwvolle voetballers en schuimbekkende ministers beheersten dagenlang het nieuws in de westerse wereld.

Nationalisme drukte als nooit tevoren zijn stempel op dit WK en niets lijkt deze tendens te kunnen stoppen. Alles ontardt in een gemoedstoestand die de mensen heen en weer slingert tussen verheerlijking en ondergang. En natuurlijk wonen ook politici de hoogmis bij, nu hun denktanks alleen nog maar bezig zijn met het neerzetten van de politiek als een product: wie laat zich wanneer, waar en met wie zien? Minister-presidenten en staatshoofden wedijveren op de tribunes in het uitbundige gejuich waarmee ze zich tegenwoordig aan het kiezersvolk opdringen.

Het WK 2006 maakte van Duitsland zo het sprookjesland waar onder een wekenlang stralende hemel een compleet nieuw volk boven de alledaagse sleur uit rees. Een van de vele mythen. Het WK 2002 in Japan en Zuid-Korea werd door politieke wetenschappers van alle kanten belicht als teken van vriendschap en verbondenheid tussen de volken. Serieus. In werkelijkheid hadden beide landen elkaar tot op het bot bestreden in een uiterst corrupt verkiezingsproces. Uit machtspolitieke overwegingen dwong de FIFA hen samen te werken zonder dat ook maar iets van alle tegenstellingen werd opgelost.

Toen het Franse elftal rond de uit Noord-Afrika afkomstige voetballers Zidane, Henry en Trezeguet in 1998 het WK won, werd dit verkocht als triomf van de integratie. Aan de universiteiten werden doctoraalscripties geschreven over de vraag in hoeverre de WK-zege had bijgedragen aan het Franse integratiebeleid. Drie jaar later kwam het antwoord van de straat: toen brandden de Parijse voorsteden.

Mag dit resultaat verbazing wekken wanneer serieuze politiek plaatsmaakt voor carnavalspolitiek? Zoals in 2004, toen de Grieken hun Europese titel vierden als triomf van het moderne hellenisme, als overwinning van de standvastigheid die ze op de grasmat aan de dag hadden gelegd – wat werd er niet bij gehaald? De euforie duurde maar een paar weken, want toen moesten de onbuigzame Grieken na een hele serie verwoestende bosbranden constateren dat hun kadasters niet eens beschikten over grondboeken. De rest is bekend.

Op die elfde juli 2010 in Johannesburg, op die voor Blatter heerlijke avond, was er ook een man in een rolstoel aanwezig: Nelson Mandela. Afrika's grote oude man onderwierp zich voor het laatst aan de eisen van de voetbalbazen. Wat een eer, wat een opwaardering. Wat een genoeg voor de hofhouding van de voetbalsport, voor de sponsors, functionarissen en vertegenwoordigers van dwergstaten, dat ze zich nog snel even konden koesteren in de glans van een van de grootste mannen van de twintigste eeuw.

‘We stonden onder zeer zware druk van de FIFA die eiste dat mijn grootvader bij de finale aanwezig zou zijn,’ klaagde Mandela's kleinzoon Mandla.³ De familie rouwde immers al weken om Mandela's achterkleindochter Zenani. Het dertienjarige meisje was op de terugweg van de openingsceremonie bij een auto-ongeluk om het leven gekomen. Mandela's hart was gebroken, hij had zijn deelname aan de verdere feestelijkheden afgezegd. Maar bij de finale kende de FIFA geen pardon, klaagde zijn kleinzoon. ‘Ze respecteerden onze gebruiken en tradities als mens en familie niet. Dit wereldicoon moest er koste wat kost bij zijn.’

Als de toeschouwers dat geweten hadden, was er ook in Zuid-Afrika

misschien ‘weg met Blatter’ geroepen. Zeker is dat dergelijke kreten nooit binnen de FIFA zelf te horen zullen zijn. In de 38 jaar dat de Zwitser als directeur, secretaris-generaal en president aan de macht is, is de FIFA een soort privé-instrument geworden. Blatter bepaalt de regels. Zijn woord is wet.

Daarom moet het voetbal zijn hoop vestigen op de FBI en andere opsporingsinstanties. Het moet vertrouwen op de onafhankelijkheid van Openbare Ministeries die op diverse plaatsen in de wereld onderzoek hebben opgestart.⁴ En dat Blatters gebruuskeerde makkers eindelijk doen wat ze openlijk hebben aangekondigd: hun hart luchten over de godfather van deze voetbalfamilie.

‘Ben ik dan een slecht mens?’ roept Sepp Blatter de congreshal in, deze keer in de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoul. Het is 29 mei 2002, Blatter heeft zojuist zijn troon verdedigd na een legendarisch smerige verkiezingsstrijd. Nu staan de afgevaardigden voor hem hun handen stuk te klappen. Officials die ieder jaar honderdduizenden of miljoenen dollars voor hun bonden incasseren. Velen in gezelschap van hun vrouw of vriendin. De meesten vertegenwoordigen bounty-eilanden en woestijnstaten, vorstendommen of dwergstaatjes, sommige nauwelijks groter dan een paar honderd voetbalvelden. Veel van die staatjes beschikken niet eens over een fatsoenlijk veld. Maar het geld stroomt met grote regelmaat hun kant op. Zij vormen de voetbalfamilie, die op deze verkiezingsdag voltallig bijeen is. En dolenthousiast is.

‘Ben ik dan een slecht mens?’ roept Blatter hun toe. ‘Jullie zijn toch niet zo slecht dat jullie een slechte president kiezen! Dus zijn we allemaal goed. Pak elkaars hand. We zijn allemaal goed! Pak allemaal elkaars hand. Voor de eenheid van het voetbal. Voor het voetbal!’

Deze logica duurt voort. Tot het spel uit is.

Thomas Kirstner

München, oktober 2013